

Leergang PDSE

Alternatieven

John Huige

Alternatieven articuleren wat al informeel bestaat (Latour)

Drie onderdelen van het deel alternatieven

- Systemen veranderen
- Alternatieve systemen
- Concrete alternatieven

Systemen veranderen

Kan passief gebeuren:
systeemverval;
implosie

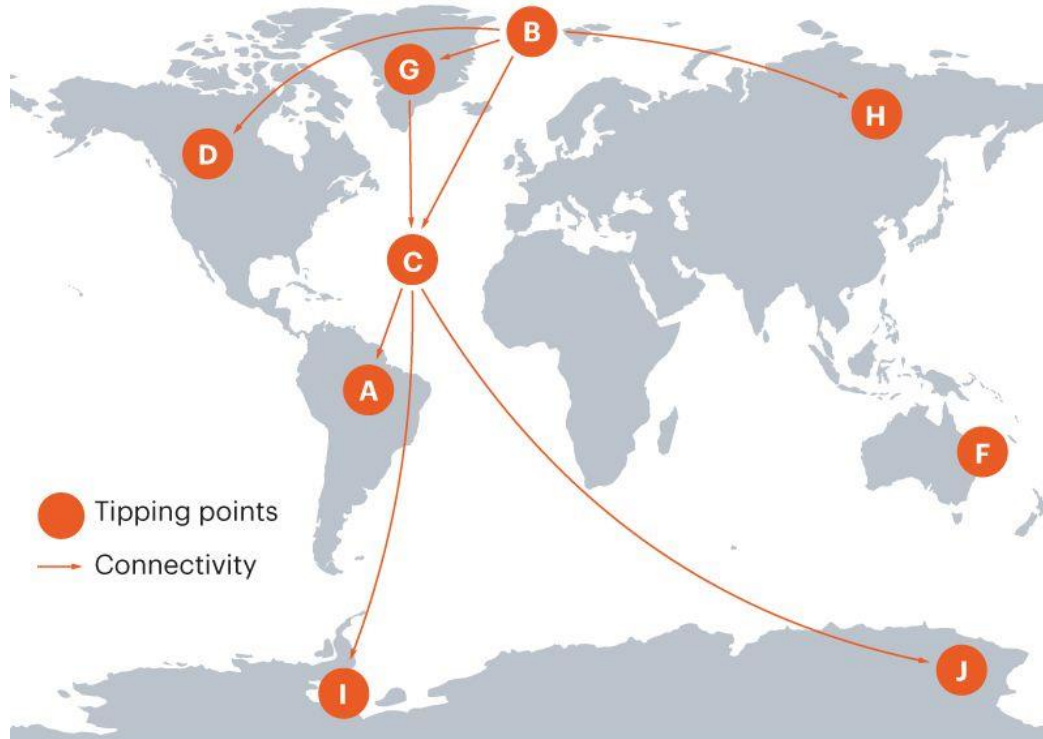
Maar ook door actie:
werken aan
systeemverandering.

- We leven in een overgangsfase; we zitten op een kantelpunt.
- Kenmerk van een kantelfase zijn crises (Jan Rotmans).
- Er is sprake van een stapeling van crises (klimaat, ecologie, energie, financiën en internationaal toenemende spanningen).
- De crises laten ons zien dat het echt fundamenteel anders moet.
- Kantelpunten of tipping points; zie plaatje hierna

RAISING THE ALARM

Evidence that tipping points are under way has mounted in the past decade. Domino effects have also been proposed.

A. Amazon rainforest
Frequent droughts

B. Arctic sea ice
Reduction in area

C. Atlantic circulation
In slowdown since 1950s

D. Boreal forest
Fires and pests changing

F. Coral reefs
Large-scale die-offs

G. Greenland ice sheet
Ice loss accelerating

H. Permafrost
Thawing

I. West Antarctic ice sheet
Ice loss accelerating

J. Wilkes Basin, East Antarctica
Ice loss accelerating

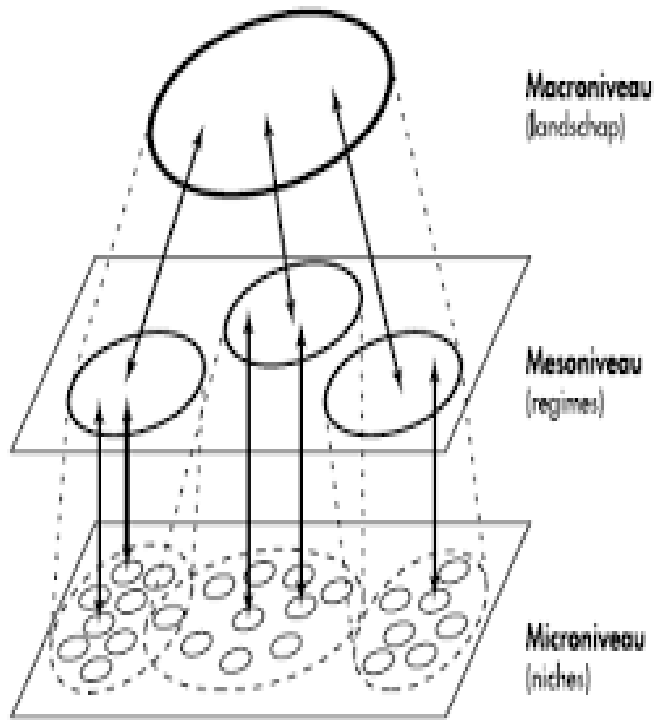
©nature

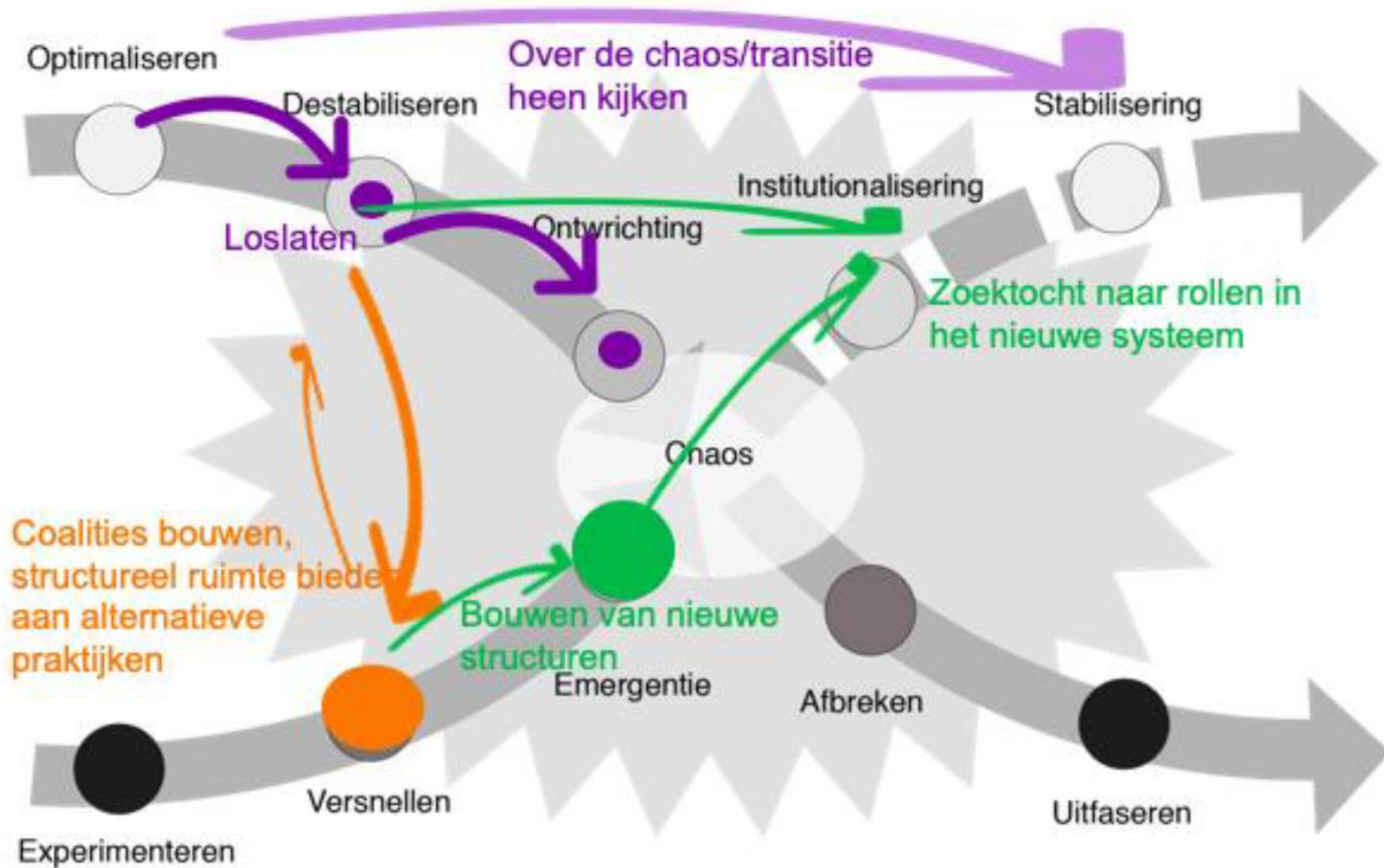

Systemen & structuren

- Structuren: duurzame (blijvende) relaties tussen mensen, en tussen mensen en natuur en milieu (Lou). Ik noemde structuren zijn de ribben van systemen.
- Systemen zijn verzamelingen van onderdelen die onderling afhankelijk zijn.
- De structuur verwijst naar de ordening van het systeem en hoe de verschillende elementen van het systeem met elkaar verbonden zijn.
- Transitie gaat via het veranderen van structuren; b.v. de structuur van het bankwezen. Uiteindelijk moet de structuurverandering leiden tot systeemverandering. Een andere samenhangende manier van geldscheppen, van financieren, van sparen.

Transitietheorie is systeemdenken

Belangrijke aspecten bij transitie

- De transitiecyclus: agenderen, coalities vormen, proberen, evalueren.
- Leren is belangrijk onderdeel.
- Ga uit van meerduidigheid: multi-level, multi-actor, multi-phase.
- Vanuit de chaos van het systeem toewerken naar kanteling.
- Het is een cyclus, dus steeds herhalen.

De (on)zichtbare hand

Markten vormen het kernsysteem van de economie, maar krijgen vorm in marktstructuren.

Markten kunnen gestuurd worden.

Tevoren kun je bepalen wat je wilt als uitkomst.

B.v. Markt voor toekennen bandbreedte via gereguleerde aanbestedingen.

- Dat kan bijvoorbeeld door het gebruik van KPI's; kritische prestatie indicatoren. KPI's zijn integrale resultaatgerichte indicatoren voor (onderdelen) van productiesystemen en sturen integraal op doelen/resultaten en niet op het 'hoe' (proces). Goed gekozen indicatoren sturen integraal op bedrijfsniveau richting doelen. De indicatoren vormen daarmee een dashboard dat werkt als een vorm van milieuverslaggeving.

Nieuwe marktsystemen en structuren op sectorniveau

- Het belang van het ontwikkelen van alternatieven op sectorniveau is groot. Meestal wordt marktpositie, level playing field, aangevoerd als belemmering om tot verandering te komen.
- Zie b.v. de handel in CO₂-rechten. De New Green Deal van de EU zou hiervoor als glijmiddel moeten kunnen dienen.

Nieuwe systemen en structuren op lokaal en regionaal niveau

- Het belang van het ontwikkelen van alternatieven op lokaal en regionaal niveau is gelegen in het aangeven van de concrete uitvoeringsmogelijkheid en in de mogelijkheid voor het ontwikkelen van een goed draagvlak.

Machtsposities

- **Steeds bij alternatieven ook nagaan en aangeven wat het betekent voor de relatieve maatschappelijke machtsposities (de verhouding kapitaal – arbeid; de rol van de overheid; de sociale relaties en het draagvlak).**
- **In het plaatje hiernaast zie je de machtsblokken van de platformeconomie.**
- **Als het niet ‘schuurt’ dan is het geen bedreiging van de bestaande orde!**

Om ook aan te denken

- Houdt rekening met ontroering als waarde, als driver van het gevoel van urgentie.
- Kom steeds terug op de leereffecten; wat heeft dit project ons geleerd; hoe moeten / kunnen we het project aanpassen.
- Breng elke ervaring, elk project steeds terug naar de systemische samenhang, naar het grotere geheel.

Alternatieve systemen

- Bij alternatieve systemen ligt het gevaar voor sterk utopische benaderingen op de loer.
- Het idee voor een ander systeem moet inspiratie bieden; niet leiden tot een machteloos gevoel van dat is onbereikbaar.
- Het moet ook laten zien wat het oplevert voor natuur en mens.
- We zoeken de krachtige inspiratie van: *I have a dream*.
- We zoeken ‘draagbare’ utopieën.
- “design global, manufacture local”

Zeven typen alternatieven

1. Alternatieven op systeemniveau (Raworth, Felber), circulariteit (wel noodzakelijke, maar geen voldoende voorwaarde)
2. Publicaties waarin samenhangende ideeën voor andere economische systemen. V.b.
 - Plan voor een duurzame en solidaire economie; Huige & Keune
 - Prosperity without growth / welvaart zonder groei; Jackson
 - De draagbare utopie; Huige
 - Less is more; Hickel
3. Plannen van sociale bewegingen; De Grote Transitie, Extinction Rebellion, De Transitie Motor, WEAll
4. Samenhangende benaderingen rond een centraal thema. Degrowth-modellen, de zorgeconomie, minder vlees en andere diervrije producten, etc.
5. Toegespitste thema's: Sociale ondernemingen, andere belastingsystemen.
6. Andere financiële structuren: Plannen van 'Ons Geld' en publieke geldcreatie, crowdfunding, secundaire geldsystemen, coöperaties, Herenboeren etc.
7. Andere en betere democratische structuren zoals burgerberaden.

Onze alternatieven

moeten beter, goed onderbouwd en aantrekkelijk zijn.

Tony Judt: ...*“it must be sufficiently better to make up for the evils of the transition”*.

Concrete alternatieven I-VI:

- De Wellbeing Economy:
 - Is een beweging met zowel individuen, sociale bewegingen als staten en als zodanig een interessant model met daarin veel aandacht voor een andere manier om welvaart te meten.
- Urgenda heeft een 56-puntenplan:
 - 54 maatregelen voor 17 Mton besparing. Zij laten zien dat het nog mogelijk is om 25% CO2 te reduceren voor eind 2020.
- Biologische- of biodynamische landbouw en permacultuur:
 - Gaat veel en veel te langzaam. Subsidie omleggen naar hulp bij overbruggingsperiode zou veel helpen; afschaffen btw op bio-producten etc.
- Het bevorderen van biodiversiteit:
 - Beter natuurbeleid w.o. het verbinden van natuurgebieden; vernatten veenweidegebieden; bevorderen natuur inclusieve landbouw etc.
- Milieuvriendelijke alternatieven in vrijwel elke sector:
 - bouwen/wonen; vervoer; lokale energie productie; ander energiegebruik data centra etc.
- Minder groeien, een kleinere voetafdruk:
 - De fixatie op lineair groeien en de verslaving gericht op steeds meer spullen moet echt stoppen (*whatever it takes!*)

Concrete alternatieven VII - XII

- Mitigatie en adaptatie:
 - aanpassen aan die gevolgen (adapteren) en voor het beperken van de klimaatverandering (mitigeren)
- Bevolkingsomvang:
 - Hoe eerder beperken hoe beter: voorlichting, onderwijs, gezondheidszorg, pensioensystemen
- Aardedividend; onvoorwaardelijk basisinkomen:
 - Klimaatinkomen: verdeel CO₂-heffingen onder burgers
 - Geeft een sociale basis en minder groei dwang
- Verkleining inkomens- en vermogensverschillen:
 - Verhoging minimumloon, verhoging progressie inkomstenbelasting, verhoging erfbelasting
- Her- of opwaardering van traditionele niet monetaire of markt bepaalde sociale verbanden (mantelzorg, vrijwilligerswerk)
- Quotering:
 - Als het andere allemaal niet helpt; of misschien al eerder.

Dank voor aandacht

Weten en niet overeenkomstig handelen is niet-weten (Latour)

Discussie

- **Ruimte voor verhelderende vragen; aanvullingen**
- **3 discussie vragen:**
 - Hoe kun je leereffecten van projecten instrumenteel maken?
 - Bij de fixatie op groei zie ik: dit moet stoppen; whatever it takes. Wat kan dat allemaal inhouden?
 - Is quotering een mogelijkheid om aan de bevolking op te leggen?
- **Toespitsen op eigen ervaringen cursisten**

